

Habertürk Gazetesi

2010, Ekim 27

S.22

Bizim artık bir anlam matrisimiz kalmadı

Gülenay Börekçi

Sanat Söyleşileri'nin ilkinde Kasım sonunda Contemporary İstanbul kapsamında DemArt Galeri'de, Aralık başında ise PG Art'ta iki kişisel sergi açmaya hazırlanan ressam Mithat Şen'le konuştuk

Ressam Mithat Şen çok uzun süredir, binlerce yıllık sanat tarihinde en çok üretilmiş olan imgeyi, “beden”i yeniden üretiyor. Hem yazıyı hem figürü andıran fakat ne hat ne figür olan yapılar onun bedenleri... Bugüne dek üzerlerine çok yazıldı, hatta birkaç kitap bile kaleme alındı. Gene de dokusu, ağırlığı, duyuşal bileşenleri sürekli değişen, dönüşen bu sessiz ve tehditkâr yapıları hâlâ en iyi kendileri ifade ediyor. Sonsuz bir süreklilik içinde duran-devinen, yaklaşan-uzaklaşan, azalan-çoğalan, birleşen-parçalanan, hafifleyen-ağırlaşan, daralan-esneyen bu bedenler, kan hücreleri gibi. Hepsi aynı, ama her biri tek ve eşsiz. Sanatçının röportajda dediği gibi: “Bir şekiller toplamını tekrar ediyorum. Ve o toplamın içindeki bir beden artık tek bir beden olmaktan çıkıp, tüm bedenlerin, kâinatın simgesi haline geliyor.”

■ Yapıtlarınızın bir özelliği de hikâye anlatmamaları...

Yaptığım şey, doğadan bir parça alıp onu, doğanın üretim biçimini kullanarak ama doğayı referans göstermeye ihtiyacı kalmadan tekrar etmek. Doğadan olduğunu unutana kadar. Kendisi doğa olana kadar... Hikâye büyük bir tuzak. Hüsn-ü hat da neticede harflerden, şekillerden oluşur. Üzerinde yol alınabilecek hâle gelmesi için sizin onu okuma dışında yöntemlerle anlamlandırmanız gerekir. Hatta Arapça bilip yazılanın kutsal bir metin olduğunu kavrasanız bile, anlamını kavrayamayabilirsiniz. Yine de bu onun ritmini bozmaz, sizin onu estetik alımlayışınızı değiştirmez. Elinizdeki hüsn-ü hattın bir hikâye anlatması veya Kuran'dan bir âyet olması kısmen onu mukaddes kılsa da, o dili bilmeyenler hatta başka dinden birileri de ondan estetik haz alabilir.

■ Yapıtlarınızın isimleri de yok...

Göndermeleri ve yönlendirmeyi engellemek için, adlandırmıyorum onları. Bakanla baktığı yapıtı baş başa bırakmak için... Röportaj vermeyi pek istemeyişim de bundan. Söyledikleriniz bir yönlendirmeye

sebepler olabilir çünkü.

■ Resimlerinizden konuşmak istemediğinize göre... Gelenek dediğimiz şeyin bu toprakların genetiği olduğunu söylemişsiniz...

Eski usuller önermek niyetinde değilim. Bahsettiğim şu: Modernizmin Batılılaşma ve çağdaşlaşma adına kabulü ve dayatılmasıyla birlikte bu coğrafyada çok ciddi bir semantik kopuş yaşandı. Bu yeni yapılanma gayreti, toplumun ve bireyin kendini ifade etme, anlamlandırma bilgisini kuramadı. Bizim artık bir anlam matrisimiz yok. Ben hatırlatıyorum sadece, şarkıdaki gibi. "Sen unut geçmişini, ben aklımda tutarım..."

■ Anlam matrisimiz yok derken...

İster kuzey-güney, ister doğu-batı aksında olsun, her coğrafyaya ait özel bir anlamlandırma bilgisi ve yöntemi vardır. Hıristiyanlık niçin Roma döneminde geldiği veya icat edildiği biçimde kalmadı da mezhepler ortaya çıktı. Niçin en yakın komşumuzda Şia var da bizde Sünnî Müslümanlık benimsendi. Madem İslam ya da din evrensel, niçin farklı yollar seçildi... Modernistlerin tüm dünyanın aynı kozmolojiyle algılanabileceği varsayımı yanlış. Aramızda fark yokmuş gibi yapmamız da II. Dünya Savaşı sonrası Amerika'nın egemenliğiyle dayatılmış bir şey. Görünüşte bizi bağlayan popüler Amerikan kültürü, Batı'nın "ilkel" ve "vahşi" saydığı Hıristiyanlık dışı toplulukları "uygarlaştırma" projesinin görebildiğimiz son aşaması.

■ Öte yandan, bir geleneği yıkmak için o geleneği çok iyi bilmek gerekmez mi?

Kuşkusuz öyle. Ama işte II. Mahmut ve III. Selim tarafından Batılılaşma diye başlatılıp Cumhuriyet'le birlikte çağdaşlaşma adını alan paradigma, bazı alanlarda beceriksiz kaldı..

■ Becerilemeyen neydi?

Çağdaşlaşma adına geleneği görmezden geldiler; daha doğrusu çağdaşlaşmanın önündeki engel saydılar. Hâlbuki Cumhuriyet'le birlikte yapılabilmiş birçok radikal değişim, Osmanlı projeleriydi.

■ Aradaki boşluğu kapatmak adına bir teklifiniz olmalı...

Kaybolan anlam bütünlüğünü yeniden oluşturmak adına bir şeyler yapılmasına ihtiyaç duyulduğu hissediliyor. Bizde modernizmi yapısal bir sorun olarak gören çıkmadı. Modernizm Batı'nın kendi meselesiydi, eleştirisi de kendinden geldi. Post-modernizmi de bir tek tip üst söyleme çevirmeyi başardık. Birkaç taklit dışında modernizme hiçbir katkısı bulunmayan bu coğrafya, post-modernizmi gayet kullanışlı kıldı. Sanatı gelenekle temellendirmek, kaba suiistimallerin önüne geçmek için bugün en ihtiyaç duyduğumuz şey.

■ Sizin resminizin gelenekle ilişkisinden söz eder misiniz?

Modernizmin “sanat evrenseldir” dayatmasına karşı çıkarken, “Evrensel olan sanat yapıtıdır, yapma yöntemi değil” demiştim. Gelenek, o yöntemin en önemli parametresidir. Benim resmimin gelenekle ilişkisi de budur.

■ Ve sanat bütün bunlardan bağımsız değil...

Her sanat yapıtı bir iddiadır. Sanatçı yapıtıyla yeni kurallar ilan eder. Bunu da kendinden önce yaşamış sanatçıların kurallarını yıkarak yapar. Aslında şunu söylüyordur: Sanat yapmak için siz bir yöntem önermişsiniz, bense buna karşı yeni bir sanat yöntemi öneriyorum.

‘ÜSLUBUN ZAMANA İHTİYACI VAR’

■ Siz sanatın gelenekle ilişkisi meselesini düşünmeye hangi sürecin sonunda başladınız?

Hep düşünüyordum. Ama 20 yaşımıdayken, yaptığım işin görsel karşılığını şimdikine yakın bir güçte ortaya koyamamıştım. Üslubun da zamana ihtiyacı var. Ayrıca yöntem konusunda eksiklerim vardı. Bu coğrafyada önemsenmemiş, unutturulmuş şeyleri öğrenmeye çalışıyordum. Teknik bilgi edinmekten değil, ruhuna vakıf olmaktan söz ediyorum. Bunları öğrenebileceğimiz yerler yoktu o yıllarda.

■ Kendi kendinize mi öğrendiniz?

Elbette. Hiç destek görmediğim gibi, yadırgandığım da oldu. Bazılarına enteresan geldi belki, o kadar. Bense başka şeyleri yadırgıyorum, özendiğimiz ama hiçbir zaman bize dair olmamış şeyleri bu kadar kolay kabullenmeyi, içine alabilmeyi, içinde olabilmeyi ve bunlara dair hiçbir şeyi merak etmemeyi...

■ Tam olarak ne yapmayı istiyordunuz?

Batı’nın kullandığı malzemeleri kullanmak istemiyordum. Bu bir tavırdı, karşı olduğumdan değil. Tuval üzerinde boyayı kullanarak bir gerçeklik yanılması yaratmayacak, farklı bir yöntem bulacaktım.

‘Dayanılmaz olan, farkların yok sayılması, tektipleşme’

■ Ressamlarla yapılmış röportajlarda artık resimden ziyade galeriler ve ressamlar arasındaki ilişkiler, koleksiyonerler ve resim fiyatları üzerine konuşulduğunu fark ettim...

Fevkalâde sıkıcı konular bunlar. Fakat öyle bir durum var hakikaten. Dilerseniz hayıflanırsınız, dilerseniz olumlarsınız. Diyebilirsiniz ki; Türkiye’de sanatçılar resimle ilgili meselelerin hepsini tartışıp çözümlədiler ve artık bu konular üzerine düşünmeye ihtiyaçları kalmadı... Ben öyle düşünmüyorum.

■ Bu hâle nasıl gelindi?

Başta konuştuğumuz şey; bir teklifleri yok. Post-modernizmin ve enstalasyon trendinin de etkisi var tabii. Biz henüz tuval resmini tam irdelememişken, Batı ortaya enstalasyon fikriyle çıktı. Geleneğe karşı çıkanlar gibi tuval resmine karşı çıkanlar da vardı, ama bu konuda yeterince düşünmedikleri için karşı çıkışları verimli olmadı. Demek ki, bu coğrafyanın teklif ettiği yöntem bu: Bilmediği hâlde karşı çıkmak. Enstalasyon yapanın çağdaş, tuval resmine “saplanıp kalanın” gerici sayıldığı zamanlar yaşandı Türkiye’de.

■ Doğu ile Batı arasındaki ayırım sanıldığından daha derin belki de...

Öyle elbette. Ama ne Batı korkunç, kötü ve olumsuz, ne Doğu tam tersi. Algı farklarının yarattığı yöntem farkları var sadece. Dayanılmaz olan bu farkların yok sayılması, tektipleşme... Tabii bütün bunları biliyor ve söyleyebiliyor olmanız, sizi sanatçı yapmaz. Bunlardan konuşmak ne sanatçı olduğunuzun kanıtıdır, ne de buradaki işlerin büyük sanat yapıtları olduğunun... Batı sanatı, bizim unuttuğumuz, onlarınsa unutamayacağı kadar katı ve keskin bir geleneksel yapının sonucunda geldi bugüne. Buna gericilik adını verenlere “Batı sanatı gericiliğin doruğu sayılır” derim. Her büyük Batılı sanatçı kendi geleneğiyle ilgili mutlaka bilgi sahibidir. Klee için de böyleydi, Kandinsky için de... Hiçbiri rastlantısal biçimde çıkmadı.